

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accommodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam
abunde suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Feria 4. post Dom. 3. De pœna sensuum differit, quos omnes grauissime
torquendos demonstrat. Deinde de igne infernali, & quomodo in animam
agat, prolixius disputat; quodque dæmones nunc non omnes ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56226](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56226)

FERIA QVARTA.

DE POENA EXTERIORI, QVAM
dicunt sensus.

Partitio.

- I. Pœnas esse infernales necesse est.
- II. De pœna sensus.
- III. Qui possit in animas agere ignis infernalis.

Memorare nouissima tua, ac praesertim
pœnam quæ sensibus ipsis apud inferos per-
cipitur, & in æternum non peccabis.
Eccles. 7.

FIGVRA.

Luc. 16.

Dives ille gulo, qui quotidie epulabatur
splendide, induebatur purpura & bysso,
& erga egenos mendicosque interea immi-
tis erat, cum fati concessisset, ad inferos de-
latus fuit, inque mediis flammis constitutus,
rabie & furore percitus, præ desperatione
clamabat: Heu miserum me, excrucior in hac
flamma, emorior, incendium hoc perferre
nequeo. Fuit ille exemplum pœnarum sen-
sibilium, quas damnati apud inferos quoti-
die patiuntur, pœnarum, inquam, terribiliũ,
incredibiliũ, intolerabiliũ, homines si-
mul & diabolos in desperationis abyssum
præcipitare potentium. Pluribus de iisdem
præsenti exhortatione acturus sum, si san-
ctissimo Spiritui ac gloriosissime Virgini gra-
tia nobis sua adesse visum fuerit; saluemus
eam proinde salutatione, quæ olim à Gabrie-
le Archangelo salutata fuit.

AVE MARIA.

I. Stupidus profecto eorum fuit error, Audi-
tores, qui nescio quo ducti affectu, aut qua
doctrina in reprobum sensum dati, omnem
iusticiam è mundo eliminantes persuadere co-
nati sunt, nulla post hanc vitam tormenta
superesse, aut ea nonnisi ludicra & imagina-
ria: & nã ille atheus & impius, omnisq; reli-
gionis expers dicendus est, qui huius se do-

gmatis opinionisque assertorem & defenso-
rem exhibet. Vt enim fide tenemus, ac certo
nobis certius persuademus, animas in cœ-
lesti regione æterna beatitudine perfrui, ita
eadem fide credendum, improborum animas
apud inferos acerbissimis pœnis & cruciari-
bus torqueri. Ita sc. argumentatur Magnus
Gregorius: Si esse, inquit, Sanctorum animas
in cœlo sacri eloquij satisfactione tradidisti, opor-
tet ut per omnia esse credas & peccatorum animas
in inferno: nam sicut electos beatitudo laetificat,
ita credi necesse est, quod in die exitus sui ignis
improbos exurat.

Profecto quicumq; huius opinionis est, &
eo audaciæ deuenit, ut supplicia hæc negare
non vereatur, non minus sensus & rationis,
quam fidei & religionis expers dicendus est.
Vobiscum ipsi statuerere potestis. An nõ enim
ille vobis demens & ratione priuatus videat-
ur, qui Sanctos credat tot in hoc mundo
perpessos esse mala, tantos tamque graues
labores, ærumnas & sudores in declarandis
promulgandisque tormentis inferorum sub-
uisse, quæ tamen non nisi vmbatica & ludi-
cra essent? quid? ane verisimile videatur,
Martyres coæstantissimos tot tormenta, ro-
tas, cruces, eculeos, ac tormenta, quæ non
nisi fabula & vmbra inaniora erant, euitanda
perpessos? Anne Christus, Apostoli, Prophe-
tæ, Doctores errarunt, eũ inferni nobis sup-
plicia, & quidem adeo horrenda depinxere,
ante oculos etiam habuere? cum illa nonnisi
inania quædam terribulamenta sint, ad aues,
non vero homines percellendos.

An non enim hanc ob causam, veritatem-
que huiusce rei decidendam, Esaias lignea
per medium sectus fuit ferra, Ieremias lapi-
datus, Zacharias inter templum & altare in-
teremptus, Michæas alapis cæsus, Paulus gla-
dio percussus, Petrus in crucem actus, Ioan-
nes Baptista capite truncatus, varij deniq; viri
ac fœminæ martyrio coronatæ? Neque enim
hoc æquum & verosimile videatur. Hoc ar-
gumento simili in re vsus est & Hieron. in E-
pistola ad Pammachium Sanctæ Paulæ ge-
nerum, qui mortua coniuge sæculo valde
ceus monasticam vitam professus erat: An
putamus, inquit, fratres, quod iocando propheta
prædicant, ridendo loquantur Apostoli, Chri-
stus

flus infantiliter comminetur: sed ioci nō sunt, ubi supplicia intercedunt: si iocādo passisunt, credā ut & iocādo locuti. O verba aurea atq; auro redimenda! sed ecce & alia non minus admiranda, licet ab ethnico calamo profecta.

Sententia Alexandri Aphrod. Alexander Aphrodisæus Antonio Pio Romano. Imp. epistola ad eum missa persuadere conatus, pœnas, quæ damnatos post hanc vitam manent, veras esse & reales, ac vere illos in altero sæculo tormenta perpeti, hunc in modum argumentatus est: si nulla post mortem tormenta subeūda restant, Deus nullam bonorū, aut malorum rationem habet, si nec de his supplicio, nec de illis præmio afficiendis sollicitus est, tribus hoc de causis cōtingat accessit, vel quod ignoret, quæcūque hic a nobis fiunt: vel quod nec benefacta mercede, nec delicta debito supplicio cōpensare queat: vel deniq; quod utrumq; facere negligat. Si primum, huius rei causam dixeris, omnem prorsus à Deo scientiam tolles, eumq; ignorantem effinges, quod tamen absurdissimum est: si secundum, potentiam eius imminues, qua tamen potissimum omne illius regnum niti videatur: si vero tertium, iniustum eum dices: neq; enim ius tūc vniciq; suū tribuerit, nec probis pro meritis ac vitis mercedē, neue impiis pro delictis pœnas potis fuerit assignare. Quam vere hæc omnia: & quam proxime Ethnicus ille veritatis hic scopum attingit? Vnum hoc addidero, quod quicumque de hac re dubitat, de Deo ipso dubitare videatur, animas enecet nosque animalibus ac bestiis, quoad salutem beatitudinemq; simillimos efficiat & verbo vt dicam, atheus sit, & à paganorū infidelitate haud longe remotus. Sed iterum hinc in scenam prodeat magnus ille Pontifex ac Doctor Gregorius: cum enim inaudisset esse quosdam, qui existimarent pœnas, quas Deus post hanc vitam comminatus est, non nisi ad percellendos homines, & vitis auocandos, excogitatas esse, in hunc modum respondit: *si falsum est quod minatus est, vt ab iniustitia corrigeret, etiam falsa est pollicitio, vt ad iustitiam prouocaret: sed quis hoc dicere vel insanus presumat: sed relictis hisce dubitandi occasionibus firmiter teneamus, tormenta hæc vera esse, non vero imaginaria,*

aut vmbatica, ac veros & reales à morte apud inferos cruciatus esse subeūdos. Ita Matth. 8. nēpe id in Euangelio asseruit ipse vnigenitus Dei Filius Christus: *Ibi erit fletus & stridor dentium: expertus quoque hoc erat epulo, cum vociferatur, Crucior in hac flamma: id ipsum & Apostoli docuere dicentes, Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala, in ignem æternum.* Sunt denique cruciatus veri & sensibus exteriorib. perceptibiles, ac multiplices: quos Theologi Scholastici bifariam diuidunt: sunt nimirum pœnæ sensus, & pœnæ damni, prioris generis sunt dolores & cruciatus ignium & flammarum, frigoris acerbitas, vmbtrarum dæmonumque horror, tetra exhalationis fœtor, alique qui sensib. exterioribus percipiuntur: ad posterioris autē generis pœnas reuocari debet amara illa afflictio, qua damnati diuina se visione ac beatitudinis fruitione in æternum priuatos videbunt. Hæc quidem pœna subeūda venit, quod peccatores delinquendo à Deo sese auerterint; illa vero, quod inordinato & effreni quodam affectu ad creaturas è contra sese conuerterint. De priori hodiernam exhortationem instituum, de posteriori crastina die locuturus. Vt vero solita procedendi materiæq; deducendæ rationem teneam, in duas partes hæc de pœna sensus materiam diuidam, primo declarare conabor, in quo eadem constat, ac deinde, quonam modo ignis, qui præcipuum cruciandi instrumentum est, in damnatorum animas agere queat. Si vos vestris in audiendo partibus nō defueritis, equidem operam dabo, ipse ne officio meo videar defuisse.

Principio igitur, tradit Scotus, duo pœnarum genera damnatorum animas apud inferos sustinere: primum in sua essentia: quæuis enim illæ purissimi quidam spiritus sunt, realiter tamen aliquod, idque per ignem à Deo, velut iustitiæ suæ instrumentum, intersum supplicium patiuntur, alterum in omnibus suis partibus: animæ enim qui cum omnibus suis facultatibus in captiuitate detentæ sunt, & velut in flammarum lacu sepultæ, in omnibus suis facultatibus essentiæ que suis angulis, aliquid etiam sustinent. Ipse namq; intellectus, cum in medijs sese flammis constituit.

II.

Scotus libr.

4. dist. 44.

q. 2.

Anima in

omnibus

suis facultatibus

dolore

sentiet.

stitu-

sticturum viderit, viciniū quinetiam semper ignem senserit, qui perpetuo adurat, ac mille cruciatus infligat, reflexione quadam & præsens tormentum animæ, ac futurū corporis, necessario ante oculos habet. Atque hinc fit, vt intolerabilem cruciatū intus experiat, ac nullam habere requiem possit semperque in inquietudine ipsa ad requiem aspirās, nec vnquam inueniens, omnia & singula volūtati, quæ ei quam proxima est, tam præsentem cruciatum animæ, quam illum quem post vniuersale iudicium corpus subire par est, repræsentet. Quod cum voluntas deinde aduerterit, ac diligenter pensarit, ad desperationem cogitur, & præsentem hosce dolores execratur. Memoria quoque non minus hic tormentū sentit, cum animæ & corporis supplicia in æternum extendēda, nulloq; vnquam æuo, nec post centenas annorū myriadas, terminanda, sibi proponit. Atque ita animæ in omnibus potentiis & facultatibus pœnas sustinent: & quoniam hæ omnes ad sensus spectant, omnis etiam pœna quam facultates has subire diximus, ad pœnam sensus referri merito posse videatur. Hem ecquænam pœna! Intellectus siquidem desperabit, voluntas fureit, & in rabiem conuertetur, memoria indignabitur, intellectus suam cōsiderando captiuitatem, voluntas, calamitatem, memoria æternitatem, in mentem vocans: Exclamare inique merito possum: ò pœnas vere sensibiles!

Corpora damnatorū in omnibus sensibus puniatur.

Equidem, post subtilem hunc doctorem, dixero, corpora, quemadmodum animas in omnibus facultatibus & potentiis vsque ad diem iudicii affigendas constat, post iudicium quoque in omnibus membris & facultatibus sensibilibus pœnam expertura. Adeo vt damnati doloribus circumdati, mundo illud Prophetæ exclamare possint, *O vos omnes qui transitis per viam, id est, qui iter adhuc vitæ calcatis, & in terra ambulatis, attendite, & videte, sicut dolor sicut dolor meus, & supplicium simile nostro: item illud Dauidicum, Omnes, ò diuina iusticia, fluctus iræ tuæ induxisti super me, vt me in ærumnarū pelago submergas, adeo vt nullum reperire sit membrum, quod dolore & pœna non atteratur & torqueatur.*

Thren. 1.

Psal. 87.

Vifus quippe horribiles & dēssimas tenebras, ac teterrima & portentosa spectra conspiciet. Ita namque testati sunt Prophetæ: *Iob 5. Per diem incurrent tenebras, & Terram miseria & tenebrarum. & alius, sicut via illorum tenebra item, sedentes in tenebris & umbra mortis, Psal. 106. vincit in mendicitate & ferro eiusque filius, Psal. 106. Vinculis tenebrarum, & longa nocte cecpediti, Sap. 17. inclusi sub tectis fugiunt perpetua providentia in. Eccl. 11. cecurunt. & Via peccantium complanata lapidibus, & in finem illorum inferi, & tenebra, & Nabum. 1. pœna, & Isaias, tenebras coram eis. & Nahum, Matt. 25. Et inimicos eius persequentur tenebra: ac post omnes hos Evangelista, Eiciite in tenebras exterioris. Defunt ne nobis, quibus hoc astruamus, testimonia? aut damnatis quæ patiantur supplicia?*

Et sicut tenebræ quas Ægyptii senserunt, non postrema plaga fuit, quippe quæ triduo durarint: ita quoque non inter postremos damnatorum cruciatus erunt tenebræ illæ densissimæ, in quibus semper viuent, ambulabunt, & quas manibus quodammodo palpabunt, ita vt nec solem, nec lunam, nec aliud lumen in æternum visuri sint, sed talia cæciores futuri: ò pœnam intolerabilem!

Si pius ille senex Tobias, qui non nisi quadriennio oculorum lumine priuatus vixit, malum suum in tantum exaggerauit, vt affidue ingemiscendo diceret, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* Quanta igitur lamenta, eiulatus, ecquas expostulationes esse putatis eorum qui carceribus illis obscurissimis mancipati, perpetuis in tenebris versabuntur, in æternum quodammodo cæci nullum amplius cæli, aut solis stellarumque lumen aspicientes. O cruciatum incomparabilem!

Tanti porro Anaxagoras Clazomenius solem faciebat vt non aliam ob causam se conditum & in hoc mundo positum diceret, quam vt iucundissimum eius lumen cōtemplaretur, omnem scilicet hominis felicitatem & beatitudinem, licet perperam, in eiusdem pulchritudinis contemplatione sitam existimans. At quamuis in eo errarit, non immerito tamen tanti lucidum illud corpus fecisse visus est: cuius vt lumen hominibus iucundissimum

diffimum est ac gratissimum, ita eiusdem priuatio tristissima: hinc siquidem inferre voluit, maiorem homini vix calamitatem posse accidere, quam iucundissimo ille solis conspectu priuari, tunc scilicet sol yerreretur in tenebras, & tunc tenebræ erunt super faciem abyssi.

Proh infelices ac miseri oculi, qui inani vos toties & lasciuo intuitu oblectastis, qui toties illicita conspexistis, toties in res & delicias exteriores effusi estis! tunc præter crudelitatem & horrorem, nihil videbitis. Tunc loco iucundissimorum colorum, loco splendidissimi illius astri, ac luminis gratissimi, horribilia spectra, furias infernales, horrore & deformitate terribissimas, diabolos monstruosissimos conspicietis. Huc adeste stulti Cupidinis sectatores, Audite, timorem Domini docebo vos. Tunc scilicet vos, o Veneris mystæ ac potius mancipia, qui oculos huc & illic gyratis, tot lasciuos hinc inde intuitus captatis, & emittitis, loco dominarum, loco nympharum formosarum, loco deorum illarum, quas vesana quadam impietate & stulto affectu colitis & adoratis, Megæros, cerberos, vyperas, hydras, diabolos, aliaque monstra visu horrenda & abominanda conspiciamini.

At melius, mea quidem sententia, egit sanctissimus Propheta Iob: diuinum namque iudicium ob oculos habens & inferni supplicia, oculos suos, ne quoquam effluerent, velut freno quodam continebat, ne forsitan lasciuus ille conspectus terribiorum monstrorum intuitu puniretur; *Pepigi*, inquit, *cum oculis meis scædus* ne se curiose hinc inde euagarentur, & nihil nisi Deum eiusque creaturarum pulchritudinem conspicerent, vt ita ad creatoris præstantiam contemplandam raperentur. Ad imitationem nimirum Regis qui dicebat. *Quoniam videbo caelos tuos, opera digitorum tuorum, lunam & stellas, quæ tu fundasti* Quam sapiens ac cordatus consilium! sed pergamus ad reliquos sensus.

Ipse quoque auditus illic suos cruciatus singulares habebit: semper namque audiet strepitum illum horribilem, gemitus illos & lamenta inenarrabilia, & vularus illos per infernales regiones reboantes. Ipsæ blasphemæ,

Tom. 4. Bess. Aduent.

mæ, maledictiones, tabies, furor, execrationes aliaque horrenda tonitrua, erunt symphonia aulæ Plutoniæ, erunt Horæ & cantica, quæ noctes & dies in templo Ditis personabunt. Vnde Iob, *Clamabunt, & vularunt*, Iob. 35. *propter vim brachii tyrannorum, assidue tormentum, & mox. Clamabunt, & non exaudiet* Psal. 17. *propter superbiam malorum. & post illum Psal. mista, Confringam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedis meos: clamauerunt, nec erat qui saluus faceret, ad Dominum nec audiuit eos.*

Cum superba illa Babylon, de qua in Apoc. 16. calypsi sua Ioannes, destrueretur, variè eiulatus & clamores exaudiebantur, quibus omnes circumcirca prouinciæ percellerantur, adeo vt omnes prætereuntes, viso ciuitatis huius magnæ incendio, vociferantes ad inuicem dicerent, *Qua similia ciuitati huic magna*. At alii in Babylone illa infernali, inferno inquam, vbi mera est confusio, clamores & eiulatus audientur: aliter profecto omnes vociferabuntur, quando vastam illam ciuitatem ignibus & flamma æstoantem videbunt, quando incendium illud vniuersale, quod in infinita sæculorum sæcula duraturum est, conspicient. Quor illic gemitus, quor suspiria, eoque lameata & eiulatus: illic nimirum noctes atque dies, mane & vesperi, atque omni momento clamabunt tortores, Ad ignem, ad ignem, sæui, macta, trucidata, iugula, in altum suspende. Ibidem forneratores & vfuris ditati, hinc clamabunt. Vah maledictæ opes & pecuniæ! illinc voluptuarii desperantes ingeminabunt, Proh infelices voluptates & amaræ deliciae, quomodo nos perdidistis! Clamabunt illic superbi & ambitiosi præ rabie & furore, Ad quid vniquam natus sum, cur in mundum ingressus, o infelices honores, o scelerata ac fallax ambitio! His porro cantibus damnatorum aures assidue perstreperunt, hac symphonia demulcebuntur. Sed ulterius.

Non carebit etiam cruciatus suo odoratus. sentiet enim fetores intolerabiles, & odoratus quoque terribios pestilentissimos, quos causabuntur terrimos odores sordium congeries & fæcium colluies (quia, vt Theologi, & imprimis Basilius, asserunt, post iudicium peractum omnium percipiet.)

C c elemena-

Pfal. 39. elementorum fax & proprietates eorum la-
sua, virtute diuina separabuntur ab eis, &
ad maiorem damnatorum cruciatum in in-
fernale barathrum descendunt. Et longo an-
te tempore id prauidens Dauid, & poenam
hanc praeficiens, infernum lacum miseriae &
faeculentum ac lutosum appellauit: tum vero
odor ille & foetor, qui e damnatorum cor-
poribus, quae illic quodammodo affabuntur
& torrebuntur, progredietur. Vnde *Isaias.*

Isa. 34.
In data sa-
lo: u. ca. 39

De cadaueribus eorum ascendit foetor: attamen
enormis & pestilens, vt Bonauentura dicere
ausus sit, mundum vniuersum confestim
huc inficiendum, si vel vnus damnati corpus
in eum inferretur. Si vnicum corpus tantum
efficeret, quid facient infinita damnatorum
cadauera, a tot annorum millibus infernali-
bus ignibus tosta: ecquod tormentum erit,
hunc assidue foetorem & tetram hanc mephi-
tim perpetuo percipere?

Iohan. 11.

Abominabatur Martha cadauer fratris La-
zari, quod quatruiduo in sepulchro iacuerat,
adeo vt vix ipsum passa sit, dicens. *Quatri-*
duanus est, & iam foet. Quis igitur horror
erit videre, tangere, & olfacere putrescentia
illa cadauera, quae infernali barathro iam in-
de a quatuor, aut amplius annorum millibus
sepulta iacuerit: quid sunt, obsecro, quatuor
dies cum quatuor millibus, aut myriadibus
annorum collati? Dicere quippe de Caino
possumus, *Iam foet & quatruiduanus est:* I-
tem de diuite epulone, ac pluribus aliis, &
merito Tanto namque tempore prunis illis,
adipe damnatorum quodam modo pingue-
scentibus, impositi affati sunt. At quodnam
tormentum erat, ecquae afflictio, foetores hos
e putidis cloacis redundantes naribus perci-
pere?

Dionysii
crudelitas

Horrenti historici, cum Dionysii Syracu-
sanorum tyranni crudelitatem commemo-
rant: qui nimirum viuos mortuorum corpo-
ribus affigebat, vt ita foetore & poedore ene-
carentur, quod & de Mezentio habet Virgi-
lius, qui

Corpora corporibus iungebat, mortua viuus.

At maior longe crudelitas erit, quando
damnati putidis illis cadaueribus connexi e-
rant, & quodammodo colligati, & intole-
rabilem illum foetorem in aeternum, sine vl-

la moriendi, aut seipfos occidendi spe per-
ferre cogentur. Vbi nam tunc, o delicatuli &
peregrini muris olentes pelliculas, o molles
& effeminati, o affuetae deliciis & exoticis
odoribus puellae, erunt flosculi illi, vbi nam
aromata, vbi nam transmarina illa suffimen-
ta, aut balsama, sed erit, teste Propheta, pro *Isa. 39.*
suauis odore foetor, & veniet aliquando tem-
pus quando in spurcissima vos cloaca & fo-
ricis foetidissimis, in quas omnes totius mu-
di sordes congerentur, constitutos videbitis.
Quam obrem intelligite hoc, qui obliuisci-
mini Deum, ne quando rapiat, & non sit qui eri-
piat. At nondum hic finis.

Gustus quoque extremum cruciatum sen-
tiet, nam fame & siti ardentissima torquebi-
tur. *Conuertentur,* inquit Psalmista, *ad vesse-*
ram, & *famem patientur vt canes,* & *circuibunt*
ciuitatem Dilucide quoque id ostendit Ioan-
nes in Reuelationibus, describens enim ca-
lamitates quas meretrix illa Babylonia susti-
nebat, ait, famem non postremum inter eas
locum tenuisse, Ideo, inquit, *in vna die ve-*
niant; laga eius mors & luctus, & fames, & i-
gno comburentur, quia fortis est Deus, qui iudicabit
illam. Ita quoque inter omnia animarum il-
larum adulteris infamiam supplicia non pos-
tremum erit amara quaedam fames, & sitis
ardentissima. Testis sit diues ille epulo, qui
iam a bis mille annis siti laborat, & cum lin-
guam habeat aridam, ardore adustam, flammis
exsiccatam, vel vnicam aquae guttam
postulat, nec potest impetrare, imo nec vlla
vnaquam eius impetranda spes affulget.

Non tamen negandum, interdum are-
scentia eos labra irrigare, sed non nisi felle,
aceto, & absynthio. Ita namque commina-
tus est Propheta, *Cibabo eos absynthio.* Item *Ierem. 17.*
Palmographus, Calix in manu Domini, & iu-
stitia eius, vini meri, plenus mixto, & inel-na-
uit ex hoc in hoc, verum tamen fax eius non est
exinanita: bibent omnes peccatores terra. il-
le namque est calix aeternae damnationis,
plenus suppliciiis meracissimis, sine vlla rela-
xationis spe: plenus modo ardore, modo
frigore, modo flamma, modo niuibus al-
gidissimis: vnde *Iob, De aquis niuium transi-*
bunt ad calorem nimum, fax autem calicis
huius

huius ipsa est pœnarum acerbitas, quam omnes peccatores bibant necesse est. ô triste poculum! ô amarum potionem!

Orat. de exitu anima. Cyrillus Alexandrinus, qui circa annum Domini CCCCLXXX. in Ecclesia floruit, & Concilio Ephesino aduersus Nestorij impietatem coactio interfuit, omnes hosce cruciatus sensibiles vno velut fasce comprehendens, in hunc modum locutus est: *Mihi amarulentam timeo gehennam, quippe interminatam: exhorreo Tartarum, ut cui nimium insit calor; paueso tenebras, quoniam nil admittunt lucis; formido pestiferum vermem, qui est perennis.*

lib. de tripl. habitaculo. c. 5. Post hunc prodeat magnus Augustinus, qui easdem pœnas sensus recensens, ad duas genera reuocat, frigus scilicet intolerabile, & calorem ignis inextinguibilis, quod ex Euangelij verbis hausit, tum Matth. 8. 13. 22. tum Luc. 13. *Illic erit fletus & stridor dentium;* quorum primum ignem, alterum glaciem designat: quibus duobus impij apud inferos maxime cruciantur.

At præfertim igne; nihil enim ita sensibus percipitur quam flamma, quam diuinæ literæ semper præ cæteris tormentis enarrant, & de qua toties in Euangelio fit mentio, vt, *Itē maledicti in ignem æternum.* & alibi: *Omnis arbor qua non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* item: *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet pater meus, & in ignem mittet.* & alibi (æpiuscule ignem, inquam, non qualis fuit Eliæ, qui etiam saxa & petras exussit, non qualis fuit ille, quo Sodoma & Gomorra periere, qui omnia in cineres & fauillas redegit; sed ignem penitus admirabilem & ardentissimum, cui noster ille quotidianus collatus fictitijs & puerilis, teste Augustino, videatur, ignem qui à quinque iam annorum millibus ardet, & accensus numquam extinguetur: Quod confirmat Propheta, dicens: *Noctē & diē non extinguetur, in sempiternum asidit fumus eius.*

Isai. 34. item Ioannes, qui idipsum diuinam reuelatione perceptum habebat: *Cruciantur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & fumus tormentorum eorum ascendet in sacula saculorum.* ô ignem admirabilem, corpora simul & animas exurentem, damnatos simul

& diabolos cruciaturem. Aliquid horum inuisibile visus est Dauid, cum ait: *Pones eos vt libanum in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis.* ô metaphoram ac loquendi modum penitus inuisitatum!

Sed addam & alia non minus admiranda. Ignis infernalis hic semper ardet, flammatur, & tamen non collucet; quod Psalmographus demiratus, diuinæ hęc potentie adscribit: *Vox Domini intercedens flammam ignis: id est, Deus omnipotenti virtute sua ignis infernalis lumen & splendorem aufert, collucendi potentiam ab eodem penitus refecans.* Et sicuti fornacis Babylonie calorem temperauit ardoremque compescuit, ita infernali igni lumen auferet, efficietque, vt ardeat & exurat, & tamen non resplendeat, aut fulgeat. Confirmat hoc ipsum & Gregorius, & quidem verbis apertissimis: *Ille flamma vltimæ vitiorum, cremationem habet, & lucem non habet.* Exclamem igitur, ô ignem admirabilem! ô rem stupendam! esse nimirum inter ignes, & ignem non videre, & ô rem deplorandam, perpetuo hisce ignibus cruciari & torreri.

An non igitur metuis peccator, pœna hæc præparata est? an non consternaris & expalles, quando horum suppliciorum mentionem fieri audis? Si enim nemo vestrum est, quin horreat & concutiatur, dum maleficum aliquem lento exuri igne conspicit, quid faciet cum ignem tartareum videbit? nam quid est, obsecro, ignis ille cum infernali collatus? ecquæ vtriusque similitudo? tanta fortasse, quanta ignis picti, & eius qui omnia vnico momento celerrime deuorat, quanta horæ vnus cum æternitate. Idipsum insinuauit olim Isaias Propheta: *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardore sempiterno?*

Ad hæc, quis non horreat, cum Phalaridis tyrannidem & crudelitatem audit, qui ad mortem condemnatos, tauro æneo, accenso subtus igne, includebat, vt ita lento intus igne excoquerentur & in nullam sese partem, solarij aut leuaminis quærendi ergo flucterent, sed cruciatum clamore, furore, eiu-

latu, desperationeque testarentur donec exspirarent? Vbinam modo fides vestra est, Christiani? quid, obsecro, Phalaridis hoc supplicium est, si ipsa quæ Satan infligit respiciamus? quid sunt hi cruciatus, si cum infernalibus conferantur, nisi somnium aut mera vanitas. Alexander Macedo, cum litterarum scribendarum gratia noctu lucubraret, pueriq; astantes lumen manu gestarent, contigit candelam vni deficere, & iam ad extremum venire: quod ille videns, ne regis negotiis impedimento esset, & ut suum erga regem obsequium manifestaret, digitum aduri passus est digitorum potius eligens dispendium perpeti quam mollioris negligentia culpari. Profecto si pueri huius facinus digno plurimi encomio celebrarent, qui digitos duos candelæ ardore aduri passus est; quid erit, o homo, in anima simul & corpore, & in omnibus membris ignem æternum sustinere, qui omnia deuoraturus est, & ad ossa vsque & medullas depasturus? Hoc nobis iam latius deducendum restat, vt initio polliciti sumus, demonstrare nimirum, vt ignis in animas agere possit.

III. Merito profecto nonnulli Theologi dubitarunt, num ignis infernalis, qui corporeus est, & eiusdem cum nostro elementari naturæ, in animas & demones corporis expertes, & ab omni materiali concrecione liberòs, agere queat? præsertim cum Philosophorum hoc axioma certissimum sit. Inter agens & patiens debere esse contactum, & nullam vtriusque, nisi simul concurrant esse vim posse: at nullus attractus, aut approximatō dari potest, nisi inter corpora & res corporeas, quarum extrema sese mutuo ferunt. Qui igitur dicere, aut credere possumus, aliquem inter ignem infernalem & damnatorum animas attractum dari; aut tam vehementer illum in eadem agere, aut illas tantum ab eodem pati posse.

Rei huiusce difficultas omnes propemodum Theologos exagitauit, & negotium successiuit, adeo vt varij varia commenti sint. Putarunt enim nonnulli, non aliter damnatos ignem infernalem quam videndo perpe-

ti, & solum eiusdem conspectum acerbissimum illis supplicium afferre, nam dum eum vt noxium & amarum sibi proponunt, puniunt, & animas tristitia afficit, quæ tristitia ingentem illis afflictionem & dolorem causatur. Horum de numero esse videtur Pontifex Gregorius; ita namque eum in Dialogis loquentem video: *Ignem eo tempore* Greg. lib. Dial. *patis animam, quo videt.* Certum est igitur, ex mente eius animas damnatorum non nisi videndo cruciari. At hoc non nisi per accidens.

Alterius fere opinionis alij, dixeruntque, Alia opinionem, quamuis ab igne corporali nequeat aduri, eundem tamen vt inimicum & tormentum exhorrescere atque apprehendere, hancque apprehensionem, vehementem timorem & extremum dolorem causari, adeo vt hic locum habeat Prophetæ illud: *Trepidauerunt timere, vbi non erat timor.* Huic opinioni suffragari visus est idem, qui supra Gregorius, dicens: *Quia anima se cremari* Li. 4. Dial. *conspicit, crematur.* Sed est hoc quam falsissimum, & rationi euidentissimæ repugnat. Ita namque hæc pœna, quam ignis causatur, non foret naturalis, cum ex ignis apprehensione tantum originem sumeret. Et quamuis è falsa quadam contemplatione, aut imaginaria apprehensione, passio quædam tristitiæ oriri queat, vt bene obseruat Augustinus, nemo tamen dicere poterit, animam, propter imaginationis huius vehementiam, dolorem aliquem vere & realiter pati, sed tantum imaginarium quid è re quam apprehendit. Deinde modus ille patiendi magis à vera patiendi ratione remotus est, quam ille quo per imaginationem quid pati videmur, vt quando nimirum in somnis irasci, vel dolere, vel quid ab alio sustinere dormientes videmus; cum prior patiendi modus ex veris imaginibus animæ impressis originem sumat, posterior vero ex inanibus & falsis conceptibus quos sibi anima somniando fingit, & fingendo somniat. Ad hæc non videtur probabile aut credibile, animas à corpore secretas, vel saltem demones, qui sunt spiritus subtilissimi & intelligentiæ acutissimi, sibi persuadere, se ab igne corporali torqueri, si nihil reuera ille in eodem

dem agat, ac non nisi imaginarium quid ab eo patiantur.

Alij denique melioribus nixi rationibus, veritati que inhaerentes, credere, corporeū in animas ignem agere, & illas ab eodem torqueri, atque in huius confirmationem opinionis adferunt. verba illa S. Gregorij: *Colligere*, inquit, *ex dictis Evangelicis possumus, quod incendium non solum anima videndo, sed etiam experiendo patiatur.* Ideoque ignem illum tartareum dupliciter considerari debere aiunt, primo vt agens purum & simplex, naturale, & corporeum, sicque consideratum, nullum animæ detrimentum afferre posse; secundo, vt quoddam agens subtilius, & à communi notione secretum, ac velut diuinę iustitię instrumentum. Atq; ideo hanc iustitiam voluisse, vt anima que peccando omnibus rebus corporeis sese subiecit, ipsi similiter patiēdo subiicerentur. Sicque dicere possumus, ignem, quamuis corporeum, etiā in res spirituales agere, præsertim cum instrumentum non modo in virtute suæ naturæ, sed in potētia principalis agentis, vt Philosophi docent, agere consueverit.

Li. 4. Dm.
Ignis infernalis duplex est.
 Virtus est actio Sacramenti cum actione ignis infernalis collata.
 Adeo vt hic ignis, cum diuinę iustitię instrumentum sit, & à Deo preparatur, ac quodammodo sublimetur, vt præter vires suas ac communem agendi morem agat, re vera & actione quadam vera & reali in animas impiorum agat, easque non parum affligat. Non secus ac nouæ legis Sacramenta; quæ quamuis materialia sint & sensibus exterioribus videantur, tamen considerata, vt Dei omnipotentis instrumenta, effectibusque supernaturalibus sibi que non vsque adeo propriis donata; in animæ essentiam mirabili quadam ratione agunt, gratiam producunt, eamque mirum in modum sanctificant. Quid enim in Baptismo nisi aqua, in Confirmatione nisi Chrisma, in extrema Vnctione nisi oleum Sacrum, in Eucharistia nisi verba Sacerdotis ore prolata? an non omnia hæc corporea sunt, & sensibus exterioribus percipi queunt? & tamen omnia & singula, ab agente quodā superiori directā & impulsā, ac velut instrumenta diuina in anima agunt, eiq; ratione quadam agendi Physicā & reali, vt Scholastici loquuntur, gratiam conferunt.

At nondum hic sistimus, sunt enim qui vltius progressi docent, ignem hūc non modo agere, vt diuinę iustitię instrumentum, sed necessarium esse, huic animarum tortori actionem quandam naturalem eiq; congenitam dare, vt vere delictorum vindex a Deo optimo maximo constitutus esse teneatur & agnosceatur. Omne enim instrumentum præter actionem, quæ à causa principali comunicata est, habet aliam quandam naturalem, & propriam in subiectum, in quod instrumentaliter agit; verbi gratia, aqua Baptismi eodem tempore quo corpus abluit exterius, animum sanctificat, quæ abluendi actio illi naturalis & maxime propria est. D. Thom. quæstionem hæc dissolvens & explicans, ait, nullam aliam ignis huius actionem in animas, dari & excogitari posse, quam quod eas calore suo & scintillis circumfusus euibratis, veluti captiuas detineat ac constringat, quoniam diuinę iustitię instrumentum est, ideoque magno eas cruciatu afficere, ita vt sese quomodo libuerit mouere, aut quories & quando visum fuerit, nequeant operari, sed in pœnis hisce, non secus ac vinculis & compedibus quibusdam constrictæ manere cogantur.

Doctor ille subtilis Scotus, quamuis in omnibus propemodum D. Tho. aduersetur, in hac tamen opinione cum eodem coincidit; ait enim dolores illos sensibiles, quos ignis tartareus impiis infligit, in captiuatione & vinculo intellectus considero: tantopere nãque ille ligatus erit & astrictus, vt aliud præter pœnam qua affligitur, & ignem quo circumuallatur velut captiuus, cogitare nequeat. Ipsam quoque voluntatem, dum hac sese ratione constrictā cernit, ignem velut omnis sui originem mali, & instrumentū vindictæ, execrari. Quæ omnia tantum illi dolorem, pœnam, & cruciatum infligent, vt nullis exprimi verbis, nulla comprehendi oratione queat. An non profunda hæc est speculatio est, & subtilis nimium conceptus.

Suffragatur huic & Greg. dicens: *Cum veritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibet, quisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget?* & Magister Sententiar. Lombardus: *Si viuente, inquit, homine incorporeus spiritus*

Ignis infernalis vt in animas agat, iuxta D. Thomam.

Scoti opinio de igne infernali.

Scot. lib. 4. dist. 44. q. 2.

lib. dist.

ritus tenetur in corpore, cur etiam non tenetur post mortem corporeo igne? Ipsa vtriusque col-
 Lib. 21. de
 ciuit. Dei.
 & alia similitudine confirmat. Sicuti, inquit,
 in hominis generatione anima corpori sese
 vnit, quo id ipsum viuificet, quamuis ipsum
 corporeum sit & graue, anima vero subtilis
 & spiritalis: & ex præclara hac coniunctio-
 ne & connexionione oritur mirus quidam in a-
 nima amor, quo in corpus fertur. Ita quoque
 ea ipsa hominis anima, cum igni infernali
 compacta & associata fuerit, quo ab eodem
 excrucietur & torqueatur, ingentem ex in-
 fausta hac & misera coniunctione, dolorem
 haurit. Aliter quoque ratiocinatur Grego-
 rius, & aliam quandam rationem, quo hanc
 In Moral.
 sententiam confirmet, adfert, *Si incorporeus,*
 inquit, *spiritus in hoc teneri corpore potest, quo*
uiuificat, quare non penatiter ibi tenetur ut mor-
tificetur? quamuis in hoc loco Magister Sen-
 tentiarum peccarit.

Nostrium iam est, post tot viros sanctitate
 & eruditione præstantes, symbolum quoque
 adferre: quod prius quam faciam, præfari
 quædam ac præmittere visum fuit. Dico igitur
 primo spiritus illos infernalibus ignibus
 addictos, tam dæmones quam homines non
 cruciari illo quem proprie dolorem nuncu-
 pamus, qui nimirum est passio quædam appetitus
 lenitiui, quæque organo quodam corporeo percipitur, sed alio quodam meta-
 phorico, qui nihil est aliud quam quidam
 voluntatis actus, quo ipsa aliquid vel fugit,
 vel abhorret & execratur: vt ante me docuit
 Doctor Angelicus.

Secundo, certum est, omnes iam dæmo-
 nes in inferno non torqueri, sed alios in aëre,
 alios apud inferos, donec iudicij vniuersalis
 dies aduenerit, ingentibus cruciariibus affli-
 gi, quod vtrumque è Sacris litteris abunde
 adstrui potest. Primum quidem ex Epistola
 Pauli ad Ephesios c. 2. & 6. Item August. l. 8.
 de ciuitate cap. 22. & lib. cui titulus de natu-
 ra boni contra Manichæos cap. 33. Quod &

Aliqui dæ-
 mones in
 aëre eru-
 ciantur.
 D. Thomas apta quadam ratione declarat,
 cuius ille sensus est. *Æquum est ac rationi*
consentaneum, homines qui sunt Angelis
natura inferiores, à Deo per alias creaturas

altiores, quales sunt Angeli, ad beatitudinem
 destinari ac dirigii: idque non tantum directe
 & modo vltimissimo, Angelorum nempe
 ministerio, homines ad virtutum bonorum-
 que operum exercitium semper exstimulan-
 tium, verum etiam indirecte per oppugna-
 tiones scilicet & tentationes dæmonum, que
 hominibus ad meritorum augmentum ac
 virtutum studium prodesse consueuerunt.
 Ideoque plurimos horum tentantium spi-
 rituum in aërea ac sublimari regione esse
 Deus voluit, qui nobis vbiq; immine-
 rent, nos circumuolarent, circumuallan-
 tes oppugnarent, ac negotium facerent.
 Alterum, scilicet in infernali etiam bara-
 thro quosdam torqueri, æque ex scripturis
 asstrui potest. Ait enim Isaias: *Detrita est ad*
inferos superbia tua. & Petrus Apostolus: *Ru-*
dentibus inferni in tartarū tradidit cruciandos.
 Cuius hanc rationem adfert D. Thomas:
 nam quemadmodum in cælo Beatis modo
 Angeli adsunt, qui gaudium illis & volup-
 tatem afferant, ita quoque æquum est esse in
 tartaro dæmones, qui damnatos excrucie-
 rent, quos dum viuerent, ad malum exstimu-
 larunt.

Tertio, verissimum est, diabolos simul &
 damnatos ad vnum omnes, post extremum
 iudicij diem, eodem in loco, scilicet infer-
 no excruciatos, quod ex illis Euangelij ver-
 bis manifestum satis reddi potest. *Ue malodi-*
ti in ignem æternum, qui paratus est diabolo &
angelis eius. Ratio in promptu est, tunc e-
 nim cessabit causa, ob quam eorum aliqui in
 nostro hoc hemisphærio circumuolant, i-
 pla, inquam, hominum tentatio, oppugna-
 tio ac perpetuum exercitium. Adde præter
 ea, quamuis ratio, qua ignis ille infernalis
 dæmones & damnatorum animas torqucat,
 nobis non vsque adeo cognita sit ac manife-
 sta, esse tamen certissimum ac luce meri-
 diana clarius, tam has quam illos vere & rea-
 liter ab hoc igne torqueri, eumque verum
 ac naturalem ignem esse, non vero imagina-
 rium aut vmbriticum. In cuius rei testimo-
 nium omnia totius Scripturæ loca, vniuer-
 sam omnium Patrum doctrinam, & catholi-
 cum totius Ecclesiæ consensum aduocate
 queam.

Quarto,

Quarto, quando pro concione publice docemus, vel domi priuatim legimus, spiritus illos malignos à vindice illo igne torqueri, hocce illud modo intelligendum esse: scilicet, illos à flamma velut circumcingi, circumstringi, ac vinciri & in illa velut in carcere aliquo & caeuina conclusos teneri. Atque ideo crediderim infernum vestibus ferreis occlusum dici, ac portas aereas habere, *Edixit eos de tenebris & umbra mortis, & vincula eorum dirupit quia contriuit portas aereas, & vestes ferreas confregit.* Et quamuis hoc proprie de limbo intelligatur, de inferno tamen melius atque maiori cum ratione id dicere possumus.

His ita praesuppositis, latius iam & aperius demonstrare conabor, quoniam modo ignis corporeus in rem incorpoream ac mere spirituales agere queat. Quia in re mirifice mihi placet illorum sententia, qui dixerunt, non aliter damnatos in cauernis illis infernalibus à flamma illa torqueri, nisi quod, dum se ab eadem velut à vinculis teneri vident constrictos, diuina virtute extremus quidam cruciatus accedat, qui voluntatem torqueat & affligat: quique nihil ab eo differat quem anima in eadem volenti facultate sentit, quando corpus cui naturaliter est vnita, igni adiudicatum est, & in medijs flammis constitutum. Quae passio ab omni alio tormento differt, quod anima pati posset, si corpus cui vnita est, alio supplicio, scilicet crucis, crurifragii, forcipis candentis, aut submersiois cruciaretur.

Considerare itaque vos velim, quando de hoc damnatorum cruciatus iam sermo est, eundem in voluntatis detestatione consistere, qualis vt plurimum in illius voluntate apparet, cuius corpus viuum flammis traditur quauis damnatorum cruciatus infinitis partibus hoc, tum intentione, tum etiam modo quodam nobis occulto, maior sit.

Quamobrem, vt tandem labyrintho hoc egrediamur, cum doctissimo Augustino dicamus, quamuis miris, tamen veris modis, etiam spiritus incorporeos posse poena corporalis ignis affligi: & quamuis Philosophi asserant, inter agens & patiens esse debere proportionem, hic tamen exceptionem videri,

nulla est enim inter ignem hunc qui penitus materialis est, & animas, quae mere spirituales sunt, proportio, licet ipsum quod diuinae iustitiae executor & instrumentum sit, aliquo modo huc accedat, ac proportionem dare videatur, quo in eadem agat. Hoc quomodo fiat, ipsi damnati melius me norunt, infelices illae animae quotidie experiuntur, ac perspectum habent diaboli: qui omnes eo in loco flammam illam videntem, vindicem illum ignem, diuinae iustitiae administrum & instrumentum patiuntur, ignem inquam mordacissimum & acerrimum, adeoque amarum, vt, si damnatis daretur opus, vel decem annorum millib. omnia quae in mundo excogitari possent tormenta perferre, vel vnico tantum die ignem illum infernalem, noctes atque dies eisdem adurentem, credam eos prius tormentum electuros.

Nunquamne igitur hoc animo volueris Christiani? semperque ita obauilatos habebitis oculos, vt haec tormenta videre non possitis: nunquamne in animum hocce ignes, ardores, hocce aestus admittetis? An non, vel semel tantum in vita, horum suppliciorum remiscemini? Agite igitur, *Recordamini nouissima vestra, & in aeternum non peccabitis*: recordamini inquam poenas illas sensibiles, quae illic maleficis preparatae sunt, recordamini ignem illum acerrimum, semper ardentem & accensum, ipsasque animas adurentem. Cogitate interdum, ecquae poena sit, ecquis dolor & cruciatus in aeternum aduri sine vlla refrigerii aut leuaminis spe. Haec igitur animo voluite, & si vel mille annos vixeritis, numquam Deum oprimum maximum offendetis.

Tu porro aeternae omnipotens, ac summe Deus, hanc nobis gratiam concede, vt sancta haec cogitatio numquam à nobis recedat, sed iugiter in anima perseueret, vt nobis tormentorum horum vehementiam, ignis ardorem, loci horrorem, ac factorem proponat, atque apprehendere faciat. Cœpiamus adhuc, vt omnia quae in nobis sunt, torqueantur, imprimis anima cum omnibus suis facultatibus, intellectu scilicet qui desperabit, cum se flammis circumuallatum cernet, voluntate, quae furet, tormentum suum exosa ad
detestatur.

Cur infer-
nus ferreis
vestibus
constrictus
dicatur.

Psalm. 106.

Dom. Soto.
in 4. sent.
dist. 50. q.
vltima a. 2.

Eccl. 7.

Lib. 21. de
ciuit. Dei.

dereftata, memoria quoq; , quæ rabie effertur, cum pœnarum diuturnitatem æternitatemq; sibi proponet: nec sola anima, sed totum etiam corpus cum omnibus fenfibus: auditu inquam qui clamores & ciulatus & lamenta horrenda percipiet, visu, qui terribilia fpectra & monfta confpiciet, odoratu, qui factores intolerabiles hauriet, gultu etiam, qui miserum in modum torquebitur, omnibus deniq; fenfibus qui fingulares cruciatu perpetientur. Deinde præfta, vt diligenter etiam perpendamus, quid fit in tartareis illis cavernis in æternū comburi, noctu deniq; miserum in modum vociferari, à diabolis tartareis illis tortoribus crudeliter torqueri, in flammis acerrimis fepultum esse, olifq; feruentiffimis impositum, idq; sine vlla liberationis aut exemptionis spe, sine vilo leuamine, folatio, aut indulgentia. Ideo aliud nihil à te postulamus, Domine, quam vt iugiter hanc animæ cogitationem in feulptam geramus: fcimus enim quam hæc vitia fit ad prauas concupifcentias euellendas, à peccatis nos auocandos, in virtutum femitam reuocandos, diuinoque obfequio mancipandos, & tandem in gloriam cœlestem deducendos efficac: quam concedere nobis dignetur, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat in fæcula, Amen.

FERIA QVINTA.

DE POENA DAMNI.

Partitio.

- I. Quod non esse fit melius, quam in pœnis esse.
- II. Pœna damni in quo confiftat.
- III. Quanta fit pœna damni.
- IV. De partibus aliis eiusdem pœna.

Memorate nouiffima tua, ac præfertim pœnam damni, quam impii apud inferos patiuntur, & in æternum non peccabis, Ecclef. 7.

FIGVRA.

Profanus ille & agrestis Esau, cum paterna fele benedictione priuatum, & pri-

uogentorum iure frustratum cerneret, furerè cœpit & efferafcere, atque in obuios quosque fauire. Ad oculū hic designari arbitror damonum ac damnatorum pœnam, quam vocant damni, & animi illam amaritudinem quam profani illi Esau sentiunt, dum æterna fe benedictione & cœlesti beatitudine, quæ iure illis debebatur merito Christi acq̄uifita, fpoliatos confiderant. Clamant itaque, vociferantur, furūt, efferafcunt in regionibus illis fubterraneis, dum bonum ampliffimum, gloriam & regnum, quibus pro dolor exciderunt, animo perpendunt. Hæc fcilicet pœna damni appellatur, quam hodie vobis exponere latius decreui, fi Spiritus paraclitus, fummus ille nauclerus, de quo Pfalmifta canit, *Spiritus tuus bonus deducet me in terram vifitam*, cymbam hanc noftram propellere ac dirigere, ac maris illa ftella inftar Cynofuræ effulgere non grauetur. Quapropter Angelica eam falutatione compellamus.

AUE MARIA.

Tam misera ac deploranda damnatorum I. fors est auditores, vt pleriq; fatius esse nau- Sarius ef- quam natum fuiffe, quam apud inferos da- set nunq̄- mnari, exiftimari. Doct̄or Angelicus cum nafci, quæ damnari. in parte operis tertia quæftionem inftituit, num damnati fui ipforum deftroctio- nem, & non esse exoptent, & in nihilū redigi cupiant, refponder: *Non esse* dupliciter confiderari poffe, primo pure & fimpliciter, ac iuxta naturam fuam, & fic nulla ratione defiderari poffe: ita namque nonnifi mera priuatio est, quæ nullum bonum includit. (Effe enim & bonum ad fe inuicem conuertuntur, & à fe mutuo feperari nequeunt) quoniam quod nullum in fe includit bonum, defiderari non potest, bonum namque noftræ voluntatis obiectum est, ideoq; facultas hæc nonnifi bonum, aut ea quæ ad bonum feruntur, vel aliquod faltem fpecie bonum præ fe ferunt, velle potest. Secundo confiderari potest, vt ablatio & terminatio vitæ miseriis & calamitatibus circumallatæ, atque ita in fpeciem & exterius bonum quoddā videtur esse, carete enim, vt ait Ari- ftoteles